

BÄFVERNYTT

Härnösands Släktforskare

NUMMER 35 DECEMBER 2006

INNEHÅLL

Sidan 2.

Styrelsen.

Sidan 3.

Ordförande har ordet

Sidan 4

Ny söktjänst Efterlysning.

Sidan 5.

Norrbottniskt 1500 tal

Sidan 6.

Ordaskatten.

Sidan 7.

Olika adresser.

Sidan 10.

Publicerat 3 april 2006 / Nyhetsportalen

Sidan 11.

Kurs i lokalhistoria.

Sidan 12.

Från byn Helgum i Säbrå.

Sidan 17.

Sveriges digitala arkiv ska säkras.

Sidan 18.

Akeologisk utgrävning på Hemsön.

Sidan 20.

Ny bok om Kronholmen, Ny Logotype.

Sidan 21.

Släktforskarnas septembermöte.

Sidan. 22.

Voj Hemska tider.

SLÄKTFORSKARDAG HOS MGF OCH DIS-MITT PÅ KUSTEN.

Text och bild Barbro G Anderson

Den 6 maj 2006 hade Midälva Genealogiska Förening (MGF) och DIS-Mitt inbjudit till släktforskardag och gränsträff i sina nya lokaler i Folkets hus Kusten, Stockvik, Njurunda. Släkt- och hembygdsforskare från Medelpad, Ångermanland, Jämtland, Hälsingland och Gästrikland deltog. MGF har Medelpad som sitt verksamhetsområde, men föreningens medlemmar finns spridda över hela landet. DIS-Mitt:s område är Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län och medlemmarnas specialintresse är att använda datorn som hjälp i sin släktforskning.

Från Härnösands släktforskare medverkade *Roland Ek, Agneta Olofsson, Björn Thunberg* och *Barbro Anderson*. De förstnämnda med försäljning av föreningens CD-skivor, som demonstrerades av Agneta. Intresset var stort och flera skivor såldes, liksom flera exemplar av Rolands antikvariska litteratur. Barbro visade sin miniutställning över forskning kring den egna släkten, *Släktforskning före dataåldern*, som tidigare visats vid Härnösands Släktforskares olika arrangemang.

Karl-Ingvar Ångström, ordförande i MGF, vice ordförande i DIS-MITT och medlem i Härnösands Släktforskare, hälsade alla välkomna och bjöd oss att ta plats i Kustens tidsenligt bevarade biografialong från 1950-talet och lyssna till *Thord Bylund*, hedersmedlem i såväl MGF som Härnösands Släktforskare. Han höll ett givande *se vidare sidan 8*

STYRELSE	TELEFON	E-POSTADRESSER mm
<i>Ordf.</i> Roland Ek	0611- 660 81	ke.fr7@telia.com
<i>V.Ordf.</i> Örjan Öberg	0611- 221 88	örjan@bakskuru.se
<i>Sekr.</i> Birgit Hallin	0611- 221 26	Benny.hallin@telia.com
<i>Kassör</i> Agneta Olofsson	0611- 221 85	ao@genea.se
<i>Ledamot</i> Björn Thunberg	0611- 136 69	bjorn.thunberg@home.se
<i>Ersätt.</i> Rigmor Öberg	0611- 221 88	rigmor@bakskuru.se
<i>Ersätt.</i> Peter Sjölund	0611- 613 00	peter@sjolunds.se
REVISORER		
Björn Nilsson		bjorn.nilsson@mbox342.swipnet.se
Hans Söderholm	0611- 184 82	
<i>Ersätt.</i> Sören Hillblom	0611- 102 21	soren.hillblom@telia.com
VALBEREDNING		
<i>Samankall.</i> Sören Svedberg	0611- 157 84	
Lennart Björklund	0611- 179 86	
Björn Dahlin	0611- 108 10	
KLUBBMÄSTARE		
Astrid Westerlund	0611- 511 352	
Inga Hökengren	0611- 193 49	
Gunvor Svedberg	0611- 157 84	
RED.KOMMITTÉ		
Agneta Olofsson	0611- 221 85	ao@genea.se
Björn Thunberg	0611- 136 69	bjorn.thunberg@home.se
REDAKTÖR		
Åke Omberg	0611- 60685	overdal@telia.com
ANSVARIG UTGIVARE		
Roland Ek	0611- 660 81	ke.fr7@telia.com

**Medlemsavgiften är 100:-
 Familjemedlem 35:-
 Företag/Föreningar 200:-
 Postgirokontot är 43 61 16 - 8**

Försäljning av vissa lösnummer. Priset 20kr + porto. Innan betalning sker tag kontakt med Agneta på 0611-22185 eller ao@genea.se så får du veta tillgängliga nummer.
www.harnoforskare.se OBS ny hemsida

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Så närmar vi oss slutet på det här året. Sammanfattningsvis så var sommaren en härlig varm period. Den påminde mig om alla de härliga somrarna under barndomen, då man så här i efterhand, väl bara minns de finaste dagarna då solen sken och man badade och lekte och hade det skönt. Då man hälsade på farfar och farmor, morfar och mormor och alla kusinerna. Släktbanden var nog större förr tror jag. Det fanns inga element som ex. vis tv som störde. Man umgicks nog mera förr. Men med den nya tiden har ju nya kommunikationsmöjligheter växt fram. Internet erbjuder en fantastisk möjlighet att hålla kontakt med sina släktingar. Brevskrivandet har väl nästan upphört. Annars är ju gamla brevdokument som kan vara nog så intressanta. Vem sparar på e-post ? Många upptäcker försent att fråga sina äldre släktingar vad som har varit. Ja nog med nostal-

gi, det som varit kommer inte igen. En av de olika väsentligheter som gäller föreningens verksamhet är ju lokalfrågan som inte är löst ännu. Kanske det finns någon som har kännedom om lämplig lokal och som inte kostar alltför mycket att hyra! Kurser i olika släktforskarprogram och grundutbildning i släktforskning är också efterfrågat av medlemmarna. Daniel Erssons ättlingar håller på att arbetas fram och skall resultera i en ny CD-skiva. . En hittills okänd dotter har Peter Sjölund hittat i domstolsprotokoll. Det kan ge många nya ättlingar. Förslag till mötesprogram behövs. Vår medlemstidning Bäfvernytt behöver också material. Gränsträff kommer att äga rum i Östersund 27-28 januari 2007. Hoppas att många vill åka med dit !

Hälsningar Roland Ek

HÄR ÄR VÅRA NÄRMEST INPLANERADE MÖTEN

**Om inget annat anges är det alltid kl. 18.00 tisdagar
och i Mittnordensalen på Landsarkivet.**

Program för hösten 2006:

5/9 Karl-Ingvar Ångström berättar om kartor

3/10 Ronald Westin berättar om Hernöverkens historia.

2/11 Louise Nyberg berättar om sjömän.

5/12 Peter Sjölund berättar om Barbro Hammarhälft i Högsjö och hennes spännande rötter i 1500-talets Baltikum.

Även du som inte är medlem i vår förening är välkommen till våra möten

Ny söktjänst för att hitta begravna

Publicerad 5 april 2006 - 21:53
Uppdaterad 5 april 2006 - 22:28

Nu kan den som undrar var en släkting, eller kändis, ligger begravnen i Stockholm få svar direkt. På Stockholms stads nya webbtjänst finns uppgifterna om en halv miljon gravsatta.

- Att hitta en grav man sällan eller aldrig besöker kan vara svårt, men genom att Stockholms stads kyrkogårdsförvaltning på en unik söktjänst på nätet nu lägger ut uppgifter om ca 500.000 som vilar på Stockholms allmänna begravningsplatser ska det bli enklare.

- Vi hoppas att färre ska ringa hit nu och framförallt att man ska kunna få reda på det när vi har stängt här. För ofta vill man ju besöka en grav på helger, säger Anton Sandström, projektledare.

- Det har tagit över två år att digitalisera alla gravböcker och kartor och allt började som ett examensarbete vid KTH. Redan har allmänheten hört av sig till kyrkogårdsförvaltningen och uttryckt oro för att fler gravar nu ska skändas. Men den som inte vill att en anhörigs grav ska vara sökbar på nätet behöver bara begära att uppgiften tas bort.

- Det är många som är oroliga för att

gravskändningar ska öka, men vi bedömer det som att de här uppgifterna är offentliga och vänder man sig hit får man ut uppgifterna ändå, säger Anton Sandström.

- Framförallt är tjänsten till för anhöriga, men även för de som vill besöka berömda personers gravar. Webplatsen öppnade i tisdags, men har redan har den blivit överbelastad på grund av många besökare, vilket nu åtgärdas.

Fotnot:

Adressen till websidan är:
hittagraven.stockholm.se

Efterlysning.

Vem har skrivit artikeln "En båtsmanskista på Läns museet Murberget" i Bäfvernytt nr 16? Den handlar om båtsmannen Lars Wikström Bäver, vilken var bror till min farfarsfar. Är det någon som har ytterligare upplysningar om denna släkt?

Barbro Sundström
Silurvägen 16
722 31 Västerås
Tel 021-27070

Norrbottniskt 1500-tal – både himmel och helvete.

Goda och hoppfulla fredstider med skönt klimat och allt rikare gårdar förbyttes i krigstider, pest och långvarig missväxt. En ny avhandling visar att livet i Norrbotten gick från himmel till helvete under 1500-talets lopp.

”Allt är här behagligt, lugnt och tryggt”, beskriver Olaus Magnus det norrbottniska 1500-talet. ”Otukt, hor och äktenskapsbrott varken begås eller nämnas hos dem”, konstaterar han om livet bland människorna i norr, och beskriver också den livliga handeln på Torneå marknad vid midsommartid år 1518. Just brister i sedligheten är visserligen den vanligaste orsaken till att människor hamnar inför tinget i dessa områden, visar Mats Berglund med hjälp av senare källor i sin doktorsavhandling.

Föräktenskapliga förbindelser är legio och äktenskapsbrotten inte ovanliga. Men samma källor berättar också om goda tider när det gäller handeln och ekonomin. Fisket är gott och jakten god, handel och jordbruk expanderar, nya gårdar tillkommer och de redan etablerade bruken växer i storlek. Omkring år 1560 har genomsnittsgården en åkerareal på 2 hektar.

Mats Berglund förklarar att det bakom denna positiva utveckling ligger en mycket kraftig befolkningstillväxt i området från 1520-talet och framåt. Det är mycket ungdomar i byarna och vid mitten av århundradet finns en ung

befolkning som förmodligen ser ljus på framtiden. Klimatet är skönt, inga allvarigare pestepidemier har drabbat befolkningen under de senaste årtiondena, missväxtåren har varit sällsynta. Denna period under Gustav Vasa, fram till hans död år 1560, är också fredens decennier. Det var naturligtvis inget himmelrike, säger Mats Berglund, men kanske så nära man kan komma under tider när människorna var mycket utsatta för allehanda ont.

Från och med 1560-talet träder samhället in i ett nytt skede. Krig, pestepidemier och långvarig missväxt drabbar riket. I Norrbotten minskar antalet gårdar och folkmängden sjunker. Antalet skattebefriade gårdar ökar också kraftigt. Det är jordbruk som inte kan betala de mycket kraftiga pålagorna som orsakas av det ständiga krigstillståndet. Utskrivningen av knektar sker under i stort sett hela det återstående århundradet.

Dräneringen av dessa unga män, genom ständiga soldatutskrivningar, leder till en relativ ökning av antalet äldre i samhället. I början av 1600-talet utsätts människorna i Norrbotten för svåra påfrestningar. Svaga skördar, boskapspest som reducerar kreatursstocken med hälften eller mer, fortsatta utskrivningar, nya pålagor hemsöker området. Källorna talar om fattiga och utfattiga, om att man intet förmådde, berättar Mats Berglund. Knappt några ungdomar finns kvar på gårdarna. Bruken sköts av änkor och änkelingar. För många är det kanske inte helvetet, men nära.

ORDASKATTEN från A till Ö

Vi ska på begäran publicera ett förenklat landsmålsalfabet som lätt kan läras. 1) Det mycket vanliga vokalljud som ligger mellan å och ö nedtecknas med en (8). 2) Det tjocka l-ljudet betecknas med stort L, även mitt i ett ord), 3) Tjockt n-ljud skrives med stort N.

av Ola Johansson

Säng-jaLparn = Rep med knutar som hängde ned från stansängens tak. Man stödde sig mot detta vid uppstigningen.
Sänkä, Sinkä = Fördröjd.
Sännä = Brynsten.
Säs-anna = Såningstiden.
Säs-raka = Krokigt trästycke med vilket man rörde om i sädesbingen för att påskynda torkningen.
Säs-tippa = Sädesärla.
Sö-att = Söderut.
Söen = Het vätska.
Söftä = Klockbygel.
Söll = Underlagsbjälke, syll.
Sölv = Silver.
Sönkä = Sänke på metrev eller nät.
Sönn-straft = (Egentligen syndastraff).

Brukas som betäckning på duktig person. "Han ä då ett sönnstraff på att ränn skibena".
Sönn = Något som gått sönder.
Söpen = Svår berusning.
Sör-körrar = Norrländska bönder och affärsmän som vintertid företog handelsresor till huvudstaden o. a. orter.
Söt-buln = Svagårsbröd, bakat av kokt malt, skars i tunna skivor och användes som grovsovel.
Söt-K8pp = Kaffe och bröd.
Söt-ost = Fatost.
S8bben = Något kraftigt och effektivt.
S8bbet = Smutsigt väglag.
S8bbä = Suggans nedkomst.
S8kka dell = Att slå

med all kraft.
SöL-k8nt = 1) Allt för långsam. 2) En man som spiller ut mat. o. a.
S8mta = Delvis.
S8tta-luring = Tunnbröd doppat i köttspad.
Sötta ut = Bortradera, utplåna.
Schaln = (med öppet aljud) halsbränna.
Smutter = Säges om sönderslagna och krossade ting.
Små = Försmå.
SmåfoLke = 1) Småbarn, 2) Tomtegubbar.
SmåLinn = Snopen.
Smörre = Mindre (plur.)
Smössel = Salva, smörja.
Sm8gä = Revorm.
Snebänk = Arbetsbänk för laggare.

Fortsätter nästa nummer

Medlemsavgiften är 100:-
Familjemedlem 35:-
Företag/Föreningar 200:-
Postgirokontot är 43 61 16 - 8

Digitala fotohjälpp

Har Du ett fotografi? Ett vanligt kort, svart/vit eller färg eller en diabil, positiv eller negativ, då kan jag hjälpa Dig att göra en retuschering eller förstoring till ett vanligt fotografi av den aktuella bilden. Ring mig på telefon **070-34 34 841** eller mejla till nedanstående adress: **overdal@telia.com**

Ny hemsidesadress för vår förening.

När vår förening för c:a sex år sedan skaffade en egen hemsida har den legat på en server hos Spray. Det var då möjligt att få gratis hemsidesutrymme mot att det visades lite reklam i sidans över- eller underkant. I takt med den ökande konkurrensen på IT-marknaden samt sammanslagningar av flera operatörer har denna möjlighet begränsats, alternativt har det kommit in mer reklam. På försommaren slogs Spray hop med Home och villkoren försämrades radikalt. Det gick helt enkelt inte att uppdatera sidan, eftersom ett av kraven är att man ska ha Spray som internetleverantör. På rekommendation av Peter Sjölund valdes ett webhotell som heter Oderland. Vi har nu registrerat domänen **harnoforskare.se**. Vår hemsida, helt utan reklam, hittar du nu på adressen: www.harnoforskare.se.

Epostadresser till samtliga funktionärer i föreningen har också ändrats, dessa hittar du på sidan två i denna tidning.

Vill du skicka in material till hemsidan är e-postadressen:

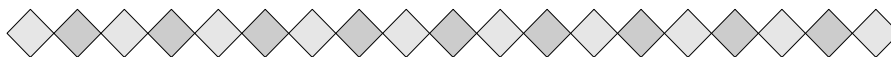
webmaster@harnoforskare.se och till denna tidnings redaktör är e-postadressen:

redaktor@harnoforskare.se.

redaktor@harnoforskare.se.

redaktor@harnoforskare.se.

Örjan Öberg

Betala ditt medlemskap för 2007 på plusgiro under januari månad

43 61 16 - 8

från sidan 1

föredrag på temat ståndscirkulation. Ett 50-tal åhörare fick höra hur torpar-, bonde och prästsöner, med stöd av bl a socknens präster och folkskollärare, arbetat sig fram till ledande positioner i 1700-1800- och 1900-talens statiska samhällen. Thord visade även sin databas, som nu innehåller 125.000 personer. Många slöt upp vid hans dator och fick snabb hjälp att finna sina släktband.

Förutom släktforskare fanns ett flertal medverkande med olika historisk anknytning, däribland

Medelpads Fornminnesförening, och *Njurunda Hembygdsförening*. Den sistnämnda har ett stort lager av Algot Hellboms olika böcker om Medelpad och Njurunda, däribland tingsprotokoll från 1600-talet. Allt är av intresse för alla med anknytning till Njurunda och Medelpad från den tiden. Böckerna säljs även på Njurunda Hembygds gård. Den litteratur och övrigt material, som Fornminnesföreningen visade, säljs också i deras butik på Norra Berget, Sundsvall. Bland övriga utställare fanns studiecirkeln *Böle en by vid Sidsjön* med sin bok, *Roger Elfström* med boken *Musiklivet i Sundsvall* och en omfattande skärmutställning med bilder av olika dansställen och orkestrar. *Gudrun Brännberg*, som förra året höll ett uppskattat föredrag hos oss om sina målarforskningar, fanns också på plats. Hennes arbete *Målare i Medelpad 1700-1800* med genealogiska uppgifter mm för 600 målare, beräknas komma ut under oktober 2006. Bland övriga medverkande fanns *Medelpads Sjöhistoriska Förening*, *Släktforskare Nolaskogs*, *Nordanstigs Bygd- och släktband* och *Jämtlands Lokalhistoriker och Släktforskare (JLS)*.

Ute på parkeringen fanns för dagen även *Genlines* husbil, där *Seth Lund* demonstrerade släktforskning via Internet och Gensline. Företaget har landets alla kyrkböcker fram till ca 1890/95 samlade i en enda stor databas, där bildantalet uppgår till hela 16 miljoner. Varje bild består i sin tur av ett uppslag med text. Dagen innan hade bilen stått utanför Sambiblioteket i Härnösand, där jag då fått en inblick i hur det är att forska i församlingar i mellansverige. Svårare än jag trodde, när den lokala geografien inte är så välbekant.

Släktforskardagen på Kusten uppmärksammades i *Sundsvalls Tidning* genom *Sverker Söderströms* reportage och dagen före hade man kunnat läsa i *Tidningen Ångermanland* om "Rullande buss för släktforskare på besök", signerat *Ola Thelberg*.

Till sist TACK alla arrangörer i MGF och DIS-MITT, liksom alla ni, som delade med er av forskningsresultat, litteratur, arbetsmöda och - inte minst - er inspirerande entusiasm!

Barbro Anderson

se vidare på sidan 9

Till höger skärmutställningen *Musiklivet i Sundsvall*, i mitten DIS-MITT

05.06 10:18

Sverker Söderström, Sundsvalls Tidning och Karl-Ingvar Ångström

05.06 10:51

Frågor besvaras av Roland Ek och Agneta Olofsson.

05.06 10:53

Jan Lilliesköld, DIS-MITT, i Genlines husbil.

05.06 12:06

Gudrun Brännberg presenterar *Målare i Medelpad 1700-1800*.

05.06 12:07

Mariann Jonsson, MGF, Inger Näsberg med *Boken om Böle och Björn Thunberg*.

Thord Bylund och hans databas med 125.000 Personer.

05.06 12:51

Barbro Anderson

Publicerat 3 april 2006 / Nyhetsportalen

FOTO: REUTERS

USA:s president George W Bush som på bilden ovan nyss har landat på Vita husets gräsmatta. Släktforskare har nu hittat en länk bakåt i tiden till svensken Måns Andersson som kom till Amerika 1640.

Bush tros ha svenska förfäder George W Bush, världens mäktigaste man, härstammar från Sverige. Varifrån i Sverige är ännu oklart, men spåren pekar mot Värmland. George W Bush svenska förfäder var nybyggare, tobaksodlare och upprorsmakare i Amerika på 1600-talet.

USA:s president George W Bush härstammar från Sverige. Det visar nya uppgifter från amerikanska släktforskare. Tio generationer tillbaka i släkten Bush återfinns svensken Måns Andersson.

George W Bush och hans släkt är mycket intresserade av de här uppgifterna. Det här är deras äldsta, kända, europeiska rötter, säger David Emmi på Swedish Colonial Society som är en av dem som tagit fram informationen. Bushsläkten hade själva tidigare

bedrivit omfattande släktforskning och åtta generationer tillbaka finns en person som heter Robert Mercer. Han var gift med Ann Mounts vars ursprung tidigare var okänt. David Emmi har lagt ihop släkten Bush släktforskning med Dr. Peter Craigs släktforskning och kommit fram till att Ann Mounts är dotter till Christopher Månsson. Christopher Månsson, uttalades Christopher Mountains av många grannar, och barnen kallades därför Mounts.

Christopher Månsson var son till Måns Andersson som var en av de första svenska emigranterna. Han lämnade Sverige med skeppet Kalmar Nyckel som gick från Göteborg i oktober 1639. Det var Kalmar Nyckels andra resa, den första var den som grundade kolonin Nya Sverige vid Delawarefloden. På den tiden var det inte många som ville emigrera. Många på båten var antingen soldater eller kriminella. De flesta på de här första båtarna gjorde inte så bra ifrån sig i Sverige. "Sex månader på öppet hav och sedan det här nya, okända landet med en massa infödingar", det lät inte så lockande, säger David Emmi

I USA ägnade sig Måns Andersson åt tobaksodling. Till en början var han anställd men efter ett tag blev han sin egen. Han byggde en egen gård som han döpte till Silleryd. Någon ort med det namnet finns inte i Sverige men det finns en ort som heter Sillerud i Värmland. Vi är mycket intresserade av Måns Anderssons svenska rötter. Vi vet bara att

Se vidare sida 11

han lämnade Göteborg 1639, säger David Emmi. Den som har information om någon Måns Andersson från Sillerud får gärna höra av sig till oss.

Guvernören på Nya Sverige var mycket auktoritär och förbjöd nybyggare och indianer att handla direkt med varandra. All handel skulle gå genom honom vilket gjorde honom till en mycket förmögen man. Tillsammans med 20 andra nybyggare skrev Måns Andersson på ett upprop i protest mot guvernören där de anklagade honom för att vara diktatorisk och begärde mer frihet. De anklagades då för myteri och lämnade kolonin. Många av dem slog sig ner i Maryland, 20 mil sydväst om Nya Sverige. Där kunde

de ostört bygga upp sina nybyggen och handla med indianerna. De byggde också en kyrka som står kvar än i dag.

Måns Andersson valde att åka till en holländsk koloni men återvände till Nya Sverige när kolonin fick en ny guvernör. Han sålde gården till den nya guvernören och blev sedan inspektör för kolonins tobaksodlingar.

Han byggde så småningom en gård som han kallade "Mountsfield". De sista spåren av Måns Andersson kommer från en holländsk resenär som rapporterade från det nya landet den 4:e december 1679. "Fram mot kvällen kom vi till en svensk som hette Mouns. Vi tillbringade natten med honom och kände oss väldigt välkomna. Han, hans fru och hans barn pratade bra holländska och vi pratade om olika saker som rör landet".

Axel Håkansson / Nyhetsportalen

Kurs i Lokalhistoria vid Mittuniversitetet, Campus Härnösand

Kursen, som kommer att gå av stapeln 5 lördagar i höst (14/10, 28/10, 18/11, 2/12, 16/12), är kostnadsfri.

Kursens mål är att den studerande ska inhämta grundläggande kunskaper och insikter om historikernas sätt att arbeta få en ökad förståelse för lokalsamhällets utveckling över tid, i ett nationellt och internationellt perspektiv skaffa sig metodiska och didaktiska färdigheter att på ett vetenskapligt sätt bearbeta lokalhistoriskt källmaterial. Kursbevis utfärdas till dem som godkänts.

Anmälan kan göras på Mittuniversitetets hemsida, www.miun.se, fr.o.m. första veckan i juni. För vidare information hänvisas till kursansvarig lärare, Svenbjörn Kilander, som säkrast kan nås på per e-post:

svenbjorn.kilander@miun.se

Härnösand den 5 maj 2006

Svenbjörn Kilander

docent

Från byn Helgum i Säbrå:

Av Margareta Grafström

Efter Christoffer Hansson Bure, d. 1655, skrevs nedanstående förteckning på hus och byggnader i slutet av den räkenskapsbok han förde, enbok som också innehöll små skildringar av t.ex. hur han skötte sin gamla mamma som mest låg till sängs.

"Wärdering opå efterskrefne Huus i Helgomsgården, som uti pänningar och i denne Länghd finnes fördelt wara, Nämbl.

Kiällarestugun medh Kiällaren

Storstugubygningen öster på gården med Nat(t)stugun och lille stugun

Twå stugur Nordan på gården

Badbadstugun

Stallen, portnastugun och Höladun

Brunshusett och Wedahusett

Bygningen Wästan på gården, med under och öfuerWåningh

StorKornladun Nordan gården

Höladun medh porten östan på stallgården

En lijten Kornladu

Fähusett

Stolpherbergett på backen

Swijnhusett

Porten och Höladun Wästan på stallgården."

Den siste ägaren av detta fädernehemman var jordbrukaren Arne Ahlgren, f. 1915. Han skulle kunnat kalla sig Bure i efternamn. Hemmanet har gått i släkten sedan slutet av 1500-talet. Kyrkoherden Hans Lauretius dog 1603, men hade sannolikt köpt ett stort hemman i byn Helgum, inte långt från Säbrå kyrka, där han var präst. Han hade fem barn och detta hemman blev en livförsäkring till dem. Efter han s död skulle ju en ny präst tillsättas.

Under årens lopp delades hemmanet och till slut så bodde fem bönder här. Om inte ryssarna hade bränt alla dessa byggnader 1721 skulle vi haft en mönstergård att besöka. Inne iorstugan fanns väggmålningar och en del målat på väv. I ett rum stod en vändbänk. En sådan har jag sett på vårt länsmuseum, en flera meter lång bänk med ett ryggstöd av svarvade pinnar som gick att svänga över, så att man kunde sitta vänd åt "andra hållet". Om bänken stod framför brasan kunde man värma sig, men ville man vända sig ut mot rummet eller mot ett matbord svängdes ryggstödet över. En jättetrevlig uppfinning. *Se vidare sid. 13*

Till huset hörde också stora långa bordsskivor, som i vardagslag förvarades uppe på något loft. På läns museet Murberget har jag sett en sådan här stor skiva, hopsatt av breda plankor med en målad text runt om som en välkomsthälsning till gästerna, ungefär som en bordsbön. Skivan var naturligtvis ämnad för stora kalas, bröllop, barnsöl eller gravöl, då det kom många gäster.

Christoffer Hansson Bure, som byggt upp det mesta av de hus som nämns, höll gästgiveri här. Han var både länsman och riksdagsman. Han uppbar kronans skatt av bönderna in natura och förvandlade allt till kontanter, plåtar vägande tre kilo styck ungefär av koppar. Det hände i början av 1900-talet att någon pappa förmanade sin son att vid kyrkbesök sträcka på ryggen och gå rak och ståtlig "som 'n Kerstopp från Haljom" d.v.s. som stor- Christoffer från Helgum.

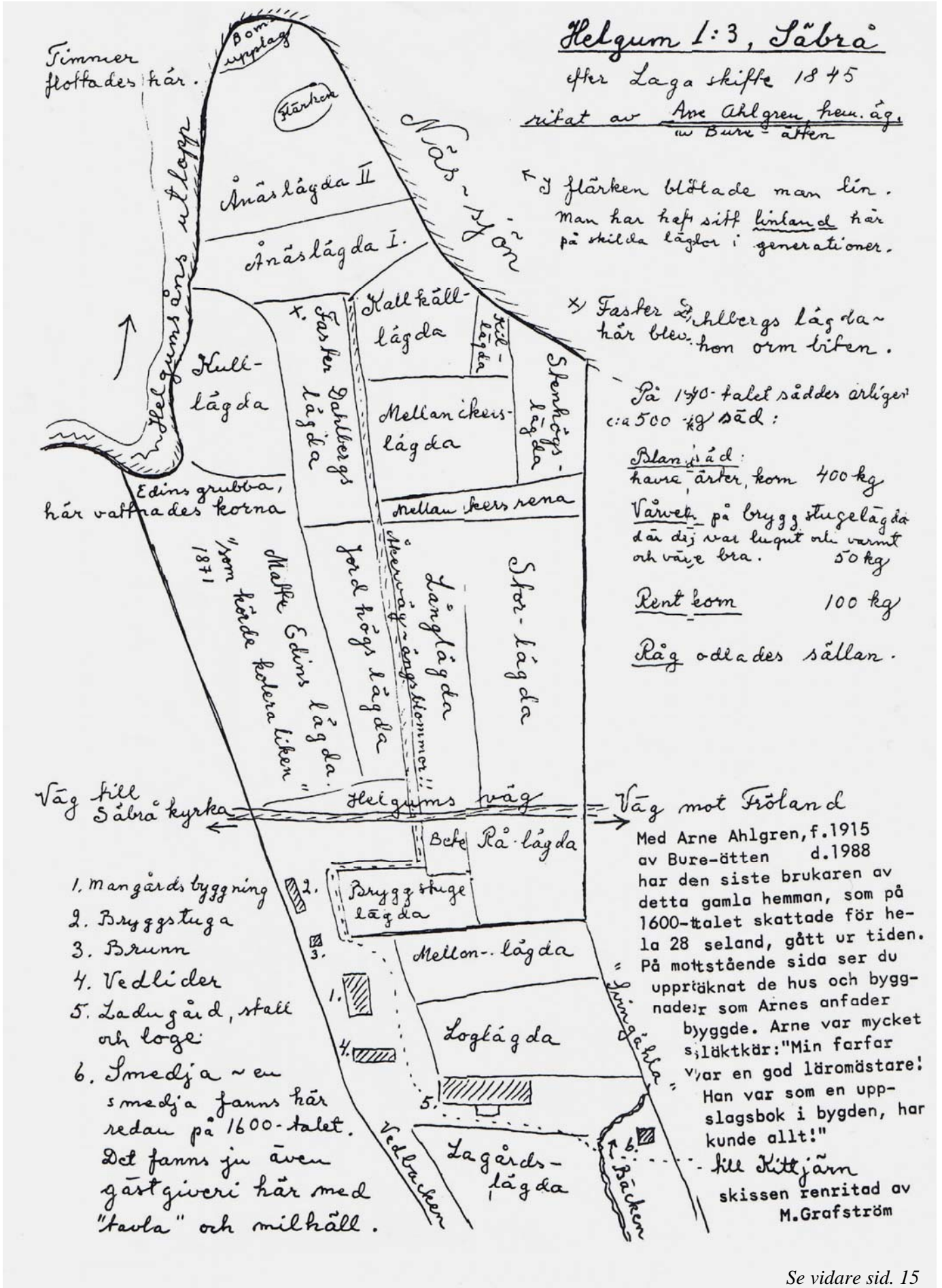
Jag såg i en dombok från 1650-talet att Christoffer kallades Stor- Christoffer i bygden. Han kunde låna ut pengar till folk. I hans bok fanns nästan alla bönder i bygden uppskrivna, åtminstone de som under nödår inte kunnat betala sin skatt utan sedan kanske i flera år står på restlängd hos Christoffer. De betalar med varor från sin nisch, lin, ull, smör, svarvade tallrikar- diskar- skinn, skor eller "qwickt" d.v.s. kalvar, grisar eller får. Den här boken är en guldgruva och den finns numera i kopia på landsarkivet i Härnösand. I Uppsala universitetsbibliotek finns den under signum X 255 K.

Här är det så många hus och byggnader av alla de slag och man förmodar att det fanns två gårdsplaner. Det talas om östan på gården och nordan på gården, samt dessutom östan på stallgården. En badbadstuga nämns. Det kan vara en bastu och man kanske dessutom en ria för torkning av lin och spannmål. Jag har försökt lägga pussel för att få allt på plats, det är ett huvudbry. Jag tar gärna emot hjälp, om någon kan lösa det här. Det vore kul!

Ja, man beklagar, att ryssarna kom och brände ned alltihop. Vi kanske annars som i Hälsingland hade kunnat visa upp både gamla hus och gamla väggbonader eller väggmålningar. Det brändes 65 gårdar i Säbrå socken på Pingstaftonen 1721.

Hur jag hittade den gamla räkenskapsboken? Jag såg i Bygdéns herdaminne under Säbrå, att kyrkoherde Hans Lauretius hade fem barn. Det stod mycket finstilt, att Christoffer fört en räkenskapsbok och att den fanns i Uppsala på universitetsbiblioteket. Att han var gästgivare lät mer spännande, tyckte jag. Landsarkivarie Hasse Petrini hade inget emot att HLA skulle låna upp den och jag tillbringade en facinerande tid med att läsa och läsa! Sedan skrev jag vid Umeå universitet en 3-betygsuppsats om den här storbonden i Säbrå socken. Den finns att låna på vårt bibliotek.

Se vidare sid. 14

Helgum 1:3, Säbra

efter Laga skifte 1845
ritat av Arne Ahlgren hem. äg.
av Bure-ätten

↑ I flärken blötade man lin.
Man har haft sitt linland här
på skilda lägder i generationer.

* Faster Sjöbergs lägda
här blev hon orm biten.

På 170-talet såddes årligen
ca 500 kg säd:

- Planisäd:
havsarter, korn 400 kg
Vårvek på bryggstugelägda
där dej var lugnt och varmt
och väve bra. 50 kg
Rent korn 100 kg

Råg odlades sällan.

Väg till Säbra kyrka

Väg mot Fröland

1. Mangårdsbyggnad
2. Bryggstuga
3. Brunn
4. Vedlider
5. Ladugård, stall och loge
6. Smedja ~ en smedja fanns här redan på 1600-talet. Det fanns ju även gästgiveri här med "stava" och milkäll.

Med Arne Ahlgren, f. 1915
av Bure-ätten d. 1988
har den siste brukaren av
detta gamla hemman, som på
1600-talet skattade för he-
la 28 seland, gått ur tiden.
På motsstående sida ser du
uppträknat de hus och bygg-
nader som Arnes anfader
byggde. Arne var mycket
själkär: "Min farfar
var en god läromästare!
Han var som en upp-
slagsbok i bygden, har
kunde allt!"
- till Kittjörn
skissen renritad av
M. Grafström

Med Arne Ahlgren har den siste brukaren av detta gamla hemman gått ur tiden. Vi i Säbrå hembygdsförening fick i många år så lin på hans "Långlägda". Jag hade många trevliga samtal med honom och han framhöll, "att du skulle ha träffat min farfar, för han var en uppslagsbok, när det gällde allt i den här bygden. Han var en god läromästare".

Jag har alltid gillat kartor och jag bad Arne att han skulle rita en skiss av sitt hemman och sätta namn på alla plättar och lägdor som fanns på hans mark. Det var många faktiskt kulturhistoriska händelser som avspeglade sig i den här skissen. "Matte Edins lägda" var uppkallad efter en man som var med att köra koleraliken till den kyrkogård som invigdes 1871, inte långt från Klockargården, söder om Säbrå kyrka. Det finns en uppsats i Boken om Säbrå av Gustaf Sporing om den händelsen. Sedan hittade jag också Matte Edin i Fattigvårdsstyrelsens arkiv på Kusthöjden. Jag tror att han fick ett par vadmalsbyxor av kommunen. För mig framstår han som en mycket modig man.

Faster Dahlberg har också fått en lägda, ty där blev hon ormbiten! Redan på 1600-talet fanns en smedja, som naturligtvis kunde behövas på ett gästgiveri där det fanns gott om hjuldon och hästar. Flärken var ett vattensjukt område, där man blötlade linet. Arne visade mig den korg, som hans farmor alltid sådde lin ur. Till h. om kartskissen har Arne räknat upp vad som årligen såddes på åkarna. I dessa trakter såddes råg mycket sällan. Här var korn det viligaste. Ärtor såddes inte varje år.

I ån flottades timmer från Långsjön och i tonåren var Arne flaggpojke. Han viftade med flaggan, när han såg någon stock fastna vid strandkanten. Ute i Nässjön fanns dyktalber förankrade. Timret skulle sedan flyta nedför Gådaån till ett sågverk vid Södra sundet, Lövudden.

Platsen för det här hemmanet hade valts med stor omsorg en gång i tiden, god åkerjord, en sjö, ett vattendrag, forsande vatten. Man kunde anlägga en kvarn. Det fanns lax i forsén på 1600-talet. Skogen växte rikligt. Hemmanet låg intill den gamla Norrstigen och man kunde se Vårdkasén, där elden skulle brinna om fienden var i antågande. Det var inte långt till kusten, där Christoffer ägde en sjöbod vid nattviken. Längst ned t.h. ser ni smedjan inritad på nr 6. En sådan "eldfarlig" byggnad placerades alltid en bra bit från övriga hus. Det är möjligt att Arnes smedja är på samma plats som den på 1600-talet...

Det vore roligt att få Museets arkeologer att intressera sig för det här gamla hemmanet där det enligt min mening kryllar av kulturhistoria. Här har en stor silversked hittats av Arne Ahlgren och den har sannolikt tillhört lantmätaren Stenklyft.

Storskifte i Helgum, Säbrå Anno 1772

Enkel kartsnitt, ritad av M. Grafström efter original.

AI på kartan tillhörde Arne Ahlgren. Denne Per Nilsson, bonde från Kittjärn gifte sig med Grafströms änka 1770.

Samverkan skall säkra Sveriges digitala arkiv

På initiativ av bland annat Riksarkivet bildas nu ett nationellt kompetenscenter med uppgift att utveckla och sprida metoder för att långsiktigt säkra Sveriges digitala kulturarv. Arbetet skall ske i nära samarbete med myndigheter, kommuner, landsting och privata organisationer för att bevara digital information för eftervärlden. Bland annat ansluter Kungliga Biblioteket och Statens ljud- och bildarkiv till arbetet.

Det produceras i dag mer information än någonsin i Sverige och det mesta sker i digitalt format. Samtidigt är det få myndigheter eller företag som använder framtidssäkra metoder och standarder för att lagra informationen. Risken är att mängder av information i Sverige kan gå förlorad för eftervärlden om inte lagringen sker på ett framtidssäkert sätt.

Det är viktigt att myndigheter och organisationer tar denna fråga på allvar annars kan konsekvenserna blir stora, säger Östen Jonsson, verksamhetsledare för Centrum för Långsiktigt Digitalt Bevarande. Genom expertis samlad i vårt kompetenscenter och genom samarbeten skall vi nu öka svenska organisationers fokus på att bevara digital information med ett långsiktigt perspektiv.

Att långsiktigt bevara digital information ställer stora krav på arkiveringen. Hårddiskar, CD- och DVD-skivor och magnetremsor bryts ner med tiden och system och hårdvara åldras snabbt. Det finns exempel på arkiverade CD-skivor där ytskiktet krackelerat redan efter fem år och information har förstörts. Andra optiska diskar kan ha fysiska livslängder upp till hundra år samtidigt som det kan bli lika svårt att hitta en CD-spelare i nästa sekel som det är att hitta en vaxrulle i dag. Andra problem handlar om att dagens system ska vara kompatibla med framtidens och att många arkivarier saknar tillräcklig utbildning i att lagra digital information långsiktigt.

En av våra viktigaste uppgifter blir att fortsätta utveckla metoder och strategier för arkivering av digitalt material men också att utbilda inom ämnet. Genom samverkan och forskning är jag övertygad om att vi kan hitta praktiska lösningar som bidrar till att på bästa sätt bevara digital information om vår tid för kommande generationer, säger Östen Jonsson.

Grundarna till Centrum för Långsiktigt Digitalt Bevarande är Riksarkivet, Luleå Tekniska Universitet och Boden Kommun och invigningen av kompetenscentret sker den 30 maj i Boden.

(2006-05-29. Nättidningen Svensk Historia)

Arkeologisk utgrävning på Hemsön.

Under två veckor i juni deltog jag i en utgrävning på Hemsön. Som tidigare berättats var bakgrunden en studiecirkel om Hemsön, dess byar och gårdar. Ett av målen var att klarlägga den exakta platsen där en gång Hemsö gamla kapell legat.

Med hjälp av kartor kunde det ungefärliga läget bestämmas. För att göra en exakt positionering krävdes en utgrävning. Läns museet ansökte om, och fick, pengar från Länsstyrelsen för att kunna genomföra tio dagars utgrävning. Förutom museets arkeologer krävdes ett antal frivilliga "amatörarkeologer" och eftersom jag är en nyfiken person anmälde jag mitt intresse, Hur gick det då till?

Första dagen började med att transportera all utrustning till utgrävningsområdet. Utrustningen bestod av skottkärror, såll, fyllhammare, sågar, spadar, skärslevar, hinkar, sopskyfflar, måttband, sekatorer, grensaxar, hammare, yxor, motorsåg, diverse småverktyg, avvägningsinstrument, GPS-utrustning mm, mm, mm.....

Efter en kort genomgång av området måste vi, eftersom det var mitt inne i ett skogsparti, röja bort sly och mindre träd.

Nu närmade sig svaret på en av mina frågor. Hur går det till?

Med hjälp av GPS-utrustningen hade arkeologerna tidigare markerat ut ett antal punkter i det koordinatsystem som hela vårt land är indelat i.

Med utgångspunkt från dessa markeringar mättes det ut kvadratmeterstora

"rutor" som sedan skulle utgrävas. Två personer fick ta hand om en "ruta". Men hur? Till att börja med lades en tumstock efter en av "rutans" sidor, därefter tog man en spade och gjorde en c:a 10 centimeter djup markering längs sidan. På så sätt märkte man ut "rutan" på marken. Ett nog så tufft jobb eftersom vi höll till i ett skogsområde med mängder av rötter och sten i varierande storlek.

Nästa steg var att skala av ytlagret, dvs. gräs, mossa, löv och barr samt lingon- och blåbärsris. När ytlagret var avskalat började själva utgrävningen. Med hjälp av en skärslev (murarslev) skrapades jorden av millimeter för millimeter. Denna jord samlades i ett s.k. tråg för att sedan sällas.

I allmänhet fortsatte vi på detta vis till 2 decimeters djup. I vissa fall, när arkeologerna bedömde att nuvarande marknivån var uppfylld, fortsatte vi ytterligare någon eller några decimeter. Under sållningen plockades stenar och rötter bort och sen återstod då i allmänhet ingenting. Eftersom sållet hade ett nät med maskor ungefär en gång en millimeter kunde inga stora föremål passera.

På detta vis höll vi alltså på i två veckor. De fynd som gjordes var av varierande karaktär. Det kunde vara tegelrester, rester av bränt ben (förmodligen från djur eller från mat), rostiga spikar och andra smidesdetaljer. Bland de intressantare fynden var ett gammalt bokspänne, en metallknapp, ett rockmärke från en midsommarfest, en slipad glasbit samt ett stort antal mynt. Myntens ålder varierade från sent 1600-tal till slutet av 1800-talet.

En stor del av mynten hittades med metalldetektor en bit utanför utgrävningsområdet, där den gamla kyrkvägen från Utanö en gång i tiden gick.

Slutsatsen efter dessa två veckor är att kapellets läge är fastlagt. Eftersom en del av den ursprungliga tomten till kapellet nu är upplöjd till åker kommer förmodligen dessa utgrävningar att få en efterföljare ett annat år.

Fikapaus ute i skogen är inte det sämsta

Fyndens exakta position registreras med hjälp av GPS

och många rötter.....

Örjan Öberg

Ny lokalhistorisk litteratur

Studieförbundet NBV har gjort det **igen.....** givit ut en skrift om gamla Härnösand. Den här gången handlar det om stadsdelen Kronholmen. "Kronholmen en stadsdel i Härnösand på 1930-40-50-talen" är den fullständiga titeln. Man har i studiecirkelform samlat ett antal äldre härnösandsbor med rötterna på Kronholmen. Kartor, fotografier, tidningsklipp, jubileumsskrifter och andra böcker har studerats.

På så sätt har man samlat fakta till denna trevliga skrift som tar oss med på en vandring genom denna stadsdel.

För 100-lappen jämnt, hos NBV eller på Akademibokhandeln, blir man ägare till denna skrift.

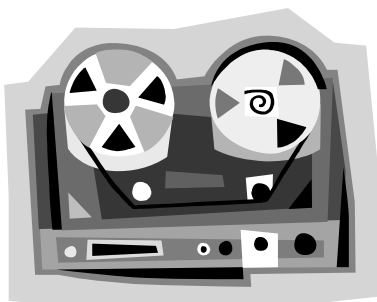
Örjan Öberg

Vem ritar vår förenings nya logotype?

På det senaste styrelsemötet diskuterade vi bl. a. en ny logotype för föreningen. Ett antal förslag diskuterades varefter någon föreslog att vi skulle utlysa en tävling bland medlemmarna.

Du som har förslag och/eller idéer kontakta någon i styrelsen. Ett tips är att det bör vara en utveckling av vår nuvarande logotype, dvs. vapenskölden med bävern.

Kameran och bandspelaren är två av våra viktigaste hjälpmedel

för att dokumentera information till framtiden. Dokumenterade bilder med ljud är information som våra framtida släktforskare säkert kommer att uppskatta.

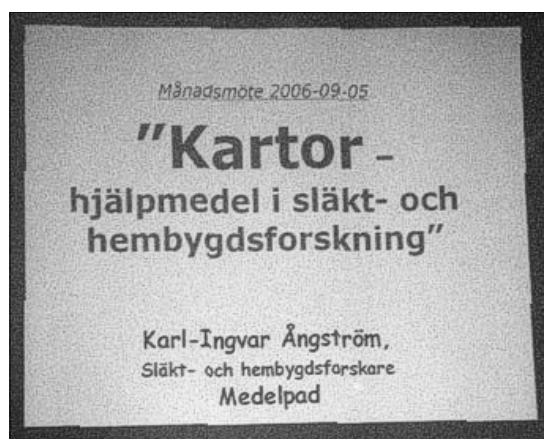
Tisdag 5 september höll Härnösands Släktforskare höstens första medlemsmöte på Landsarkivet Härnösand.

Ordförande Roland Ek öppnade mötet och hälsade ett 40-tal närvarande välkomna. En tyst minut hölls för att hedra minnet av föreningens hedersmedlem Folke Åsén. Därefter informerades om kommande medlemsmöten 3/10, 2/11 och 5/12, samt att annonsering av datum för lördagsöppet på Landsarkivet kommer att ske under Föreningsnytt. Under övriga frågor diskuterades bl a dagsresa till SVAR, Ramsele och eventuell kurs i användning av DISGEN. Ordförande påminde om att det inte är för sent att anmäla sig till Mittuniversitetets kurs i Lokalhistoria.

Dagens föreläsare, Karl-Ingvar Ångström, berättade om "Kartor - ett hjälpmedel i släkt- och hembygdsforskning". Under föredraget visade och berättade Karl-Ingvar om en

mängd olika slags kartor som kan vara till hjälp vid byforskning. Bland de riktigt gamla kartorna kan nämnas Storskifteskartor (1700-talet) och Lagaskifteskartor (1800-talet), där de sistnämnda är mycket detaljerade vad gäller gårdarna. Karl-Ingvar berättade också om hur man med enkel överläggningsteknik kan se hur gårdar och annat förändras över tid. Numera kan man också med datorns hjälp överlap-pa kartor. För den som vill lära sig hur

man gör finns information på Riksantikvarieämbetets hemsida (Välj Kulturarv och därefter Landskap). Det finns också en mängd olika slags moderna kartor samt flygfoton vilka också är också användbara i sammanhanget. För den intresserade finns möjlighet att införskaffa såväl kartor som CD-skivor hos Lantmäteriet. Karl-Ingvar berättade också om projektet med att redovisa innehållet från "bykistor" i Ånge kommun. Föredraget avslutades med att Karl-Ingvar överlämnade CD-skivor över socknarna Tynderö och Sättna med familjeregister, kartor och mycket annat till HSF som tack för samarbetet vid produktionen av skivorna.

Voj, hemska tider!!

Så sa alltid min moster Frida på Seskarön.

I många kyrkor ligger stora gravhällar. Liken gravsattes under kyrkans golv och i Säbrå kyrka har efter kyrkotornets byggnad 1858-59 tre hällar blivit uppsatta på väggarna i vapenhuset. I Uppsala domkyrka ligger hällarna orörda kvar och är skriftliga källor över de personer, ofta av hög börd, som begravdes under kyrkans golv.

När jag forskade om Olof Grafström, f.1695 i Stöde, den förste Grafström, som kom hit till Härnösand, hittade jag dessa uppgifter om hans farbroder: Anno 1707 den 26 Majii dog Erik Abrahamsson i Stöde, ”blef begrafin och beställt sin lägerstad i kyrkian medan han lefde, mit i kyrkiogången under läktaren; hafwer varit en förmögen man mädan han lefde, wid pass 60 år gammal. 1709 dog hustrun och begravdes ”under deras sten, som från Stockholm fördes, 57 år gammal”. Denne bonde i Stöde hade alltså beställt sin gravhäll av en stenhuggare i Stockholmstrakten! Erik Abrahamsson Grafström var anfader till kyrkoherden J.A. Nensén i Dorotea, d.1881, vars etnologiska samlingar finns arkiverade i Uppsala universitetsbibliotek. Det säger sig självt att liklukten var stark i kyrkorna och kvinnorna tog med sig doftande kryddbuketter, som de höll under näsan. På karlfolksidan var snusdosan i flitigt bruk kan vi förmoda. ”Vid 1779 års riksdag begärde prästerskapet, att K.m:t måtte förbjuda begravning i kyrkor...” 1815 kom ett beslut om att kyrkogårdar borde anläggas utanför städer och byar.

(N.F. 2, 1904, Begravningsplats) Insi- de information! – en rysare!

Häromdagen när det regnade som värst satt jag på landsarkivet och läste i 1716 års dombok (Härnösands stadsarkiv A I: 29, 4, 6 och 11 juni) om hur det kunde gå till i levande livet – om man kan säga så – efter döden. Vid en gravsättning i början av juni 1716 i domkyrkan i Härnösand hade det strulat till sig ordentligt. Borgmästaren Sundström och de sex rådmännen, som satt i rätten fick ett makabert fall att ta ställning till, något alldeles oerhört, som de närmast inblandade väl aldrig hade tänkt sig någonsin skulle kunna hända. (År 1618 skedde den första gravsättningen under kyrkgolvet och detta kan betyda, att stadens kyrka då var färdigbyggd.) För att göra den här beskrivningen mera lättläst har jag normaliserat svenskan och förkortat den omständliga beskrivningen.

Tullskrivaren Erik Bäck och hans hustru Sara Hernodia besvärade sig över kyrkovärden Anders Wollgemuth samt dödgravarna Jon Perss Wik, Jacob Mårtensson och Nils Olofsson Läck, ”at förlidet år, då the uthi kyrkian skulle upkasta en graf för Borgaren Olof Thunii Liik, sönderbröt de theas Barns likkista, som nedersatt (blef) uthi Borgaren Matthias Nordströms graf åhr 1705”. Kistans bräder hade blivit utburna, men ”hwar the gjort af med sielfwa liiket är them okunnigt”. Bäck begärde en undersökning och ansåg att de inblandade borde plikta för den här illgärningen. Anders Wollgemuth svarade först, att Olof Thuns anhöriga ville köpa ett gravställe i kyrkan, men den andre kyrkovärden rådmann Nerbelius var *se nästa sida*

bortrest och det var han som hade "afritningen" till kyrkans gravar om hand. Dödgravaren Jacob Mårtensson kände dock till var den allra äldsta graven låg och den var nu förfallen till kyrkan och Wollgemuth gav order om att den graven skulle uppkastas och där hade ett lik nedsatts år 1685, Lars Hindrikssons. "Men om de annorstädes gräfvit var honom okunnigt", sade Wollgemuth. Dessutom ville han att Bäck skulle lämna en skriftlig redogörelse över det inträffade, så att han kunde få förklara. På tillfråga nekade dödgravaren Mårtensson "sig wetta hwarest Nordströms gravstelle war, uthan der de grofwo stod denna likkistan och det som war uthi kastades i mullen efter vanligheten, hwilket Jonas och Nils besannade, och at kiälen war så hård att kistan intet kunde optagas ur jorden uthan sönderstötande". Det förhöll sig så, att Nordströms grav och Hindrikssons grav låg alldeles intill varandra och dödgravarna hade uppkastat fel grav. Erik Bäck var naturligtvis både arg och förtvivlad, han visade upp brädorna från barnets kista och de var helt friska och det syntes märken i locket efter den järnstör man använt. På vidare tillfrågan om de uppkastat Lars Hindrikssons grav svarade Mårtensson Ja och att de begynt gräva kistebrett ifrån muren där Nordströms grav var, och då sade domaren, att Jacob talat emot sig själv då han "intet wetta" var Nordströms grav var. Wollgemuth sade att över Lars Hindrikssons grav låg brädor på vilka hans namn var skrivet. Då sade hustru Sara Hernodia, att Wollgemuth sagt till henne, att "desse bräder legat galit, hwarföre the och gräfvit orätt". Vartill

Wollgemuth nekade, att så hade han aldrig sagt. Vid följande rådstuga visade det sig, att tullskrivaren Bäck fått tag på avritningen över gravarna och då upptäckte man, att Mårtensson uppkastat fel grav och i den fanns flera likkistor och därför skulle man bära bort någon av dem, eftersom graven var förfallen. Till vittnen kallades nu Johan Kiön och pigan Anna Olofsdotter och borgaren Johan Ström och efter avlagd vittnesed intygade de:

J. Kiön, att då han bar Olof Thuns lik upp i kyrkan, minns han ej annat än att han såg likkistan i samma grav och där syntes stenen intill kyrkomuren, intill vilken Thuns kista sattes, men om det var Nordströms grav eller ej minns han intet.

Anna Olofsdotter berättade sig tillika med Nordströms dotter Malin ha varit i kyrkan, när dödgravarna skulle gräva för Clemet Strindbergs lik i våras, då hörer hon Wollgemuth talas vid med klockaren Erik Brandberg "sägandes Strindbergs lik intet få rum i svärfadrens Nordströms graf, förmedelst at ett stort lik är ditsatt och deraf kommit at bräderna öfver grafven icke legat der de skulle".

Johan Ström betygade, att när det skulle grävas för Strindbergs lik, kom borgaren Johan Bill till honom och begärde, att han skulle följa med in i kyrkan och se till hur de skulle få rum för Strindbergs lik och de togo då en värja med sig och stötte med den i Nordströms grav vid muren och de träffade en kista intill Olof Thuns, men längre ut var allt löst mull.

Några dagar efter kom Nils Låck till Ström och berättade hur de upptagit en likkista och *se nästa sida*

det var svepekläden och krans i den och detta kastade de i graven kring Olof Thuns kista. Härom tillfrågades även Nils Låck. Han sade, att han stått i graven som de grävt för Olof Thun och då de fingo lös Erik Bäck's barns likkista, lyfte de upp den. Jacob och Jonas öppnade locket och som "intet annat war i kistan än benen stälptes de i grafven och kistan bars ut, hwilket Jacob och Jonas tillstod".

Här skulle nu bli ordning och reda och rådmännen Hans Damin och Anders Öman förordnades att efterse beskaffenheten med dessa gravställen och målet kom upp igen den 18 juni (§4): Saken emellan tullskrivaren Bäck med dess hustru Sara Hernodia och kyrkvärden A. Wollgemunth jämte dödgrävarna... Nu upplästes Bäck's inlaga. Han beklagade sig över den vårdslöshet som skett... utan ringaste kunskap hade de uppkastat graven och sönderstött hans barns lik och utburit och undangömt det och han kunde inte heller begripa huru kyrkvärden Wollgemunth ville undskylla sig för att man inte hade avritningen. Man hade ju kunnat vänta med att begrava Olof Thun tills Nerbelius återkommit och man fått se ritningen.

Dödgrävarna intygade att barnets likkista stått i Lars Hindrikssons grav, helst som klockaren varit med då Bäck's barn år 1705 nedsattes ovanpå de andra liken i Nordströms grav, som avritningen utvisar. Då bad Bäck klockaren, att de skulle få stå i frid och klockaren svarade "Gud beware oss ifrån annat och wara en farlig sak om någon skulle röra dem".

Bäck framhöll, att denna sak tillfogat honom och hans hustru mycken sorg och bedrövelse och var och en av de svarande borde dömas efter "sina brått och gierningar" och själv hade han haft stora expenser med allt hinder och tidsspillan, som åsamkats honom och han begärde 99 daler och 16 öre kmt i ersättning.

Damin och Öman som förordnats tillse ordningen berättade att de nu själva sett Nordströms likkista stå närmast kyrkomuren och Olof Thuns därjämte. Bäck hade också själv i kyrkan den 11 juni sett den förstörelse som skett i Nordströms lägerstad och att Olof Thuns kista blivit ställd på den plats där hans barns kistor stått, men Damin intygade att båda Erik Bäck's barns kistor stå kvar, "men den tredje som sist nedsatts var borta", men Jacob Mårtensson sade sig intet "wetta" av Nordströms hustrus likkista, antingen den är kvar eller utburen! Men Jonas och Nils sade "det vara allenast några gamla brädestompar, som the togo upp och bar ut". Av det sagda ser man att Bäck hade gravsatt två barn. Den här tiden härjade sjukdomar i staden och ofta hörde man kyrkklockornas själaringningar, lilla klockan för barn och den stora för de vuxna. När rysarna brände staden *se nästa sida*

på våren 1721 hade man i brådskan endast räddat ett par böcker och det var det viktigaste, kyrkans väl tummade räkenskapsböcker. Där hittade jag Olof Thuns namn och hur mycket de anhöriga måste betala till kyrkan vid hans bortgång:

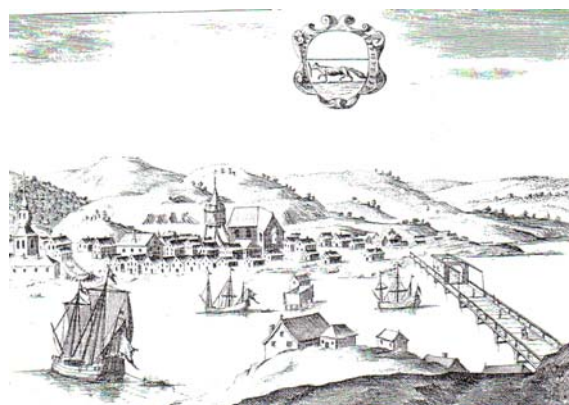
"2 ringningar 8 daler kmt
bårkläde 2 daler
gl. " 16 öre
gravöpnings 6 daler kmt."

Olof Grafströms blivande svärfar, skepparen Bure, hade dött 1716 och liknande uppgifter hade nedskrivits efter hans död, det var stora kostnader att få någon i jorden och många kunde inte betala genast. (en tunna lax värderades den här tiden till 60 dlr kmt.) Något liknande det ni nu läst ovan från 1716 års dombok har jag aldrig tidigare sett i någon källa inte heller i Buchts historia.

Det var endast de mest förmögna, som kunde köpa gravplatser i domkyrkan. Rådman Petter Nerbelius köpte sin gravplats intill 'Chordörren' och där kostade graven hela 42 daler kmt. Rådman Damin betalade 24 daler för sin grav. Långt nere i kyrkan vid dörren var priset betydligt lägre, 1674 endast 3 daler, ju längre fram man ville ligga ju dyrare blev det. Den här tiden trodde de anhöriga, att deras döda inte för alltid skulle bli kvar under gravhällen utan att de på den yttersta dagen skulle uppstå.

Domkyrkans golv var inrutat i fyrkanter om 3,5 x 3 m. (Bucht I s.387) och det var den ritningen som Nerbelius haft om hand. Vanligt folk begravdes på kyrkogården söder om kyrkan. Än i dag händer det, att man vid gatugrävningar t.ex. i Telegrafgränd i Östan-

backen kan hitta ben och dödsallar. Innan kälen gått ur jorden kunde man sannolikt inte gräva tillräckligt djupt. Intill kyrkans norra vägg begravdes brottslingar och självspillingar.

Detalj ur Erik Dahlbergs Svecia Antiqua: Härnösands domkyrka c:a 1690 med särskild klockstapel där både en stor klocka och en liten klocka fanns. När ryssarna brände staden 1721 brann också kyrkan ner. Till v. på bilden syns också rådhuset och packarläven där ett fartyg håller på att ta form. Ovanför fartyget står arrestlokalen där "våran" Grafstrom, nybliven borgare, hjälpte till att lägga nytt spåntak 1723 (Härnösands stadsarkiv H1a:1) För taktäckningen fick han 6 daler 21 öre kmt.

Eftersom vi har bilden framför oss... lägg märke till sjöboden i mitten i Nattviken byggd på den blivande Mellanholmen. Det var sannolikt svärmanövrat på Nattviken, skepparen Jonas Bure, Olof Grafströms blivande svärfar, råkade en gång med skutan komma åt en sjöbod, när han seglade för rådman Blanck, och genast sände han då en av sina män till Madam Klefbohm för att be om ursäkt. Jonas Bure dog år 1716, men han hörde inte till de förmögna i staden *se nästa sida*

B Föreningspost

Avs:

Härnösands
Släktforskareförening
Agneta Olofsson
Kastellgatan 26
871 60 Härnösand

Välkommen till Gränsträff
för medlemmarna i släktforskarföreningarna från Härjedalen, Ångermanland, Medelpad och Jämtland. Ett tillfälle att träffa andra med samma intresse, få byta erfarenheter, forskartips och anor över landskapsgränserna. Vi träffas den 27 och 28 januari 2007 i JLS:s föreningslokal Samuel Permans gata 37, i Östersund. Ingång från gaveln.

Lördag 27 januari

Föredrag: 12:00 – 12:45 av **Karl-Göran Eriksson**, Uppsala,
Föredrag: 13:00 – 13:45 av **Karl-Göran Eriksson**, Uppsala,
13:45 – 15:00 **fika, samkväm**

Söndag 28 januari

Föredrag 12:00 – 12:45 av **Kjell Hoffman**, Östersund, f.d. landsarkivarie,
Föredrag 13:00 – 13:30 av **Kjell Hoffman**, Östersund, Kl 13:30 – 15:00

<http://www.turist.ostersund.se/>

från föregående sida

kyrkgolvet, inte ens nere vid porten, där det inte kostade så mycket. Han hade förlorat en stor del av sina tillgångar 1695, när han med en av Blancks skutor förläste vid Loukalahti norr om Nystad vid finska kusten. Det var sent på hösten och Bure och hans folk fick ta sig landvägen runt Bottenviken och förbi Torneå och hem till Härnösand. Enligt 1699 års stadskarta hade han sin gård på Mellanholmen eller bara Holmen som man sa den här tiden, ungefär där Technicus nu ligger. Det är inte alltid Erik Dahlbergs konstverk stämmer med verkligheten, ritad av Nils Spohle.

Margareta Grafström